

CALDES
DE MONTBUI
DESAPAREGUDA

Raquel Castellà Perarnau

CALDES DE MONTBUI DESAPAREGUDA

CALDES DE MONTBUI DESAPAREGUDA

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: febrer del 2020

© dels textos: Raquel Castellà Perarnau

© del pròleg: Anna Monleón Esterli

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:
Editorial Efadós

Col·laboració:
Ajuntament de Caldes de Montbui

Amb el suport:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Assessorament lingüístic:
M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de portada:
Autor desconegut / Fons Raquel Castellà Perarnau

Fotografia de la portadella:
Autor desconegut / Fons Raquel Castellà Perarnau

Acrònims:
AFCEC (Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista
de Catalunya)
AMCM (Arxiu Municipal de Caldes de Montbui)
ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)
CEDOC (Centre de Documentació de l'Orfeó Català)
IEFC (Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya)

ISBN 978-84-17432-73-7
DL B-2221-2020
Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb
l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per
la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Quan les imatges redibuixen la història

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Una imatge val més que mil paraules

Pàg. 12

EL NUCLI URBÀ

Caldes de Montbui, el poble que bull

Pàg. 152

EL REMEI I SANT SEBASTIÀ

Indrets de festa i religiositat

Pàg. 164

RODALIA

Pagesia i explotació del territori

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

QUAN LES IMATGES REDIBUIXEN LA HISTÒRIA

Anna Monleón, directora del Museu Thermalia

Les fotografies sempre ens són atractives, ens aporten molta informació, ens ajuden a transportar-nos a espais desconeguts o desapareguts, a fer de testimoni quan expliquem històries; per això la documentació gràfica és una de les eines més útils. A Caldes de Montbui s'han editat diferents llibres de recull de fotografies de col·leccions particulars, com, per exemple: *Joaquim Martí i Rodés. Visió fotogràfica de Caldes de Montbui. 1922-1934*, de l'any 2008, o *Instants viscuts*, de Josep Poch Monserrat, de l'any 2013, tots dos editats per l'Ajuntament de Caldes de Montbui. Tot i això, val a dir que el precedent de tots ells fou el llibre de fotografies històriques *L'Abans de*

Caldes de Montbui, publicat l'any 2006 i editat per l'Editorial Efadós.

Des de fa uns quants anys des del Museu Thermalia i l'Arxiu Municipal s'ha treballat en la recuperació i la difusió del patrimoni documental i en el foment de la recerca històrica en qualsevol dels seus vessants i èpoques. Una de les iniciatives portades a terme és la Beca de recerca històrica de Caldes per a joves historiadors. En el primer any de l'edició de la beca, el 2014, que es va dedicar a la pedrera i a la producció de llambordes a Caldes, en fou guanyadora la jove historiadora Raquel Castellà, a la qual vaig veure treballar amb entusiasme i il·lusió en el seu dia a dia per tal de descobrir, recuperar i valorar les pedreres i les llambordes, i posar llum a un episodi cabdal de la his-

tòria fins aleshores poc conegut. La recerca cristal·litzà en l'exposició «Les pedreres de Caldes», comissariada per Castellà i inaugurada al Museu Thermalia el 14 de març del 2005 en el marc de la celebració del Mercat de l'Olla i la Caldera, i que es pogué visitar fins al 12 de juny d'aquell mateix any.

La mateixa Raquel Castellà ha estat l'encarregada de fer la tria d'imatges, de contextualitzar i datar les fotografies d'espais desapareguts de Caldes de Montbui que conformen aquesta publicació, teixida a partir de les imatges de diferents àlbums familiars i arxius. El llibre que teniu a les mans ens permet gaudir de la feina feta i també ens permet als calderins recuperar i recordar el nostre passat, al mateix temps que el mostra a tothom que hi pugui tenir interès.

Us convidem a mirar-lo i remirar-lo tot descobrint espais que ja no existeixen o que avui ens són pràcticament irreconeixibles, i que en moltes ocasions ja només queden en la memòria dels més grans, però que, gràcies a les imatges, podrem descobrir tots plegats.

BRANGULI / ANC - Fons BRANGULI

Introducció

UNA IMATGE VAL MÉS QUE MIL PARAULES

Raquel Castellà Perarnau, historiadora

Hom coneix la cita «una imatge val més que mil paraules». Encara que sembli recurrent, quan veiem una fotografia o un retrat que ens emociona, ens transporta a temps passats; en definitiva, el que ens transmet sempre ens recorda aquesta frase. Això és el que passa quan fullegem el llibre que tenim a les mans.

El ric fons fotogràfic de la població de Caldes de Montbui ha possibilitat construir aquest apassionant projecte a través dels ulls de molts fotògrafs que van saber captar els instants viscuts a la vila i van posar imatges i rostres a Caldes des de finals del segle XIX fins a les grans transformacions del segle XX.

Les diferents mirades dels fotògrafs professionals i aficionats i les mirades dels fotografiats i del que s'ha fotografiat són avui un patrimoni cultural i social que hem de protegir i divulgar. El testimoni impagable de la fotografia ens ha permès conèixer, veure i mirar els escenaris i els protagonistes de la història contemporània de Caldes.

El llibre que teniu a les mans vol ser un recorregut històric en imatges dels carrers, places, edificis i indrets de Caldes, un llibre que ens porta a recórrer els racons de la vila, una vila que creix i que ha estat escenari dels principals esdeveniments de la història de Catalunya.

Des del punt de vista urbanístic, farem una ruta que comença a la part més vella de la vila i, una vegada a dins, descobrirem la transformació dels carrers més antics. Una

AUTOR DESCONEGUT / Fons RAQUEL CASTELLÀ PERARNAU

DES DEL CAMPANAR

A la pàgina anterior, panoràmica presa des del campanar de l'església de Caldes als anys seixanta. Al centre, el carrer de Font i Boet, que uneix la plaça de l'Església amb la plaça de Catalunya. A l'extrem esquerre, les Escoles Pies, i a l'extrem dret, les hortes on es conreaven moltes de les hortalisses amb les quals s'alimentava una part de la població.

EL CANALETAS

En aquesta pàgina, la plaça de l'Àngel a la dècada dels quaranta. Hi destaca el bar quiosc al centre de la plaça. Conegut com el *quiosc de Canaletas*, fou projectat per l'arquitecte Manuel Raspall dins el corrent del modernisme. Al seu costat, l'assortidor de gasolina i, al fons, els pisos de cal Pagès. Presideix la imatge l'Ideal Cine.

F. GASSÓ / Fons RAQUEL CASTELLÀ PERARNAU

vila el principal testimoni romà de la qual són les termes romanes, un dels conjunts termals medicinals que es conserven millor a Europa i declarat Bé Cultural d'Interès Nacional. Veurem com desapareix el perímetre fortificat per donar lloc a algunes vies i a l'actual traçat comercial. Els canvis en l'estructura urbana van permetre l'expansió de la vila i annexar nous barris. En destacarem el treball d'identitat al voltant d'un dels recursos més importants de Caldes: l'aigua termal. La seva explotació es va convertir en una indústria creixent a partir del segle XIX, un motor clau que ha existit des de temps immemorials i s'ha convertit en l'essència de la vila, segona estació balnearia de l'Estat al segle XIX, amb vuit prestigioses cases de banys. Observarem altres indústries, com l'explotació de les pedreres, amb el creixent comerç de llambordes, un símbol d'identitat de la vila juntament amb l'aigua termal. I explorarem els entorns de l'antiga vila, amb especial atenció a les masies, les quals tenien un paper clau en el

control i l'ordenació del territori agrari, a més a més de ser actors econòmics rellevants.

A través d'aquest recorregut que us convidem a fer pels carrers de Caldes hi haurà celebracions, manifestacions populars i religioses en què serà present, paral·lelament al creixement econòmic, l'embranzida de l'associacionisme que es manifestava arreu de Catalunya, amb un dens teixit associatiu, ric i divers, compromès amb les tradicions i el bagatge cultural d'una vila.

En el viatge en el temps que us proposem de fer amb el llibre a través d'un paisatge urbà ple d'encant i vitalitat observareu que cada imatge incorpora també el batec de la vida quotidiana al carrer; és l'ànima d'un poble: són la seva gent i el seu brogit quotidià. Cada imatge és un mirall de les actituds, formes i maneres d'altres èpoques. En definitiva, un llegat històric del qual som posseïdors, que s'insereix en la història de Catalunya i s'hi relliga estretament.

AUTOR DESCONEGUT / Fons RAQUEL CASTELLÀ PERARNAU

EL NUCLI URBÀ

Caldes de Montbui, el poble que bull

La presència de deus d'aigua calenta és la causa dels primers assentaments d'època romana, dels quals encara es conserven nombroses restes, com ara les termes, principal punt d'atracció de la vila. Aquest nucli romà primitiu ocupava una gran part del que actualment constitueix el barri antic de la vila.

El nucli antic és centrat per la plaça de la Font del Lleó, on l'aigua surt a 74 graus centígrads de temperatura, una de les més elevades d'Europa. A la plaça desemboquen els quatre carrers que provenien dels antics portals de la vila: pel nord, el carrer de Vic; per l'oest, el Portal de Santa Susanna; al sud hi havia el Portal de Santa Esperança; i la sortida cap a l'est es feia pel Portal del Salze. Des de l'any 1102 es documenta una muralla que envoltava la vila que es va anar reformant fins que a mitjan segle XIX, amb la remodelació i l'engrandiment del recinte urbà, es va enderrocar. A partir de la segona meitat del segle XX, el creixement fou constant amb l'arribada d'immigració.

AUTOR DESCONEGUT / CEDOC

AUTOR DESCONEGUT / CEDOC

ARRIBADA DE L'ORFEÓ CATALÀ

La Festa Major de la vila se celebrava, des del 1861, el segon cap de setmana d'octubre, coincidint amb la festivitat i l'Aplec del Remei. Començava en dis-sabte i s'allargava vuit dies, fins a la Capvuitada. Durant una d'aquestes festivitats, la del 1904, hi actuà l'Orfeó Català. A la pàgina del costat, l'Orfeó al seu pas pel carrer de Pi i Margall.

ART DE LES CATIFES

En aquesta pàgina, catifa floral al carrer de Pi i Margall durant el Corpus del 1963, una de les més vistoses i tradicionals. La processó de Corpus i les catifes foren una tradició que es deixà de fer durant uns quants anys i es repregué a les dècades dels cinquanta i dels seixanta per esdevenir ben aviat una tradició amb molt prestigi.

ISIDRE GALLART / FONS JOSEP GALLART BADA

